

LA TRALLA

Surt el divendres

Canuda, 15, pral.

Essent nacionalista l'acció que en el nostre poble realisa la Unió, tenen el dret y'l dever de cooperarhi tots els catalans moguts per las aspiracions del Nacionalisme, qualsevolga que sia llur pensar y sentir en materias religiosas, políticas y sociales. (DECLARACIÓ DE LA VII ASSAMBLEA DE LA UNIÓ CATALANISTA).

UN'ALTRA DENUNCIA

El dissapte passat al mitgdia varem rebre la visita de la policia en la nostra Redacció, manifestantnos quèl número correspondent al dia avans estava denunciad y que en compliment de la Lley venian á recullir tots els exemplars de la edició.

Després de regirarlo tot varem poguer entregártoshi un exemplar, que l'inspector se guardá cuydadosament.

Sembla que la denuncia obcheix á haver fet mal d'ulls á las autoritats l'article quèl nostre volgut company en Marcel Riu publicà en dit número baix el titol de «Encare un'altra bomba».

Després dirán que no's treballa pera donar la deguda satisfacció á Barcelona després del terrible atentat de la Rambla de las Flors... y dels altres anteriors. Las nostres autoritats ab un zel que admira se mouhen y's bellugan activament, y no d'una manera vaga, sinó palesament, á la llum del sol pera que tothom vegi que compleixen ab llurs devers de vetlladors del ordre. Sincerament devém dir y afirmar que tenim unas autoritats que no'n s'as mereixem. Esclata una bomba en el lloc més cèntrich de Barcelona causant víctimas ignoscentas. Donchs totseguit en las altas esferas se disposta que l'Excm. Sr. Governador Civil de la «Provincia» presideixi'l dol! Si senyors, que presideixi'l dol, donchs no faltava més! Y si las altas esferas fan això, ¿qué no farán las esferas més baixas, las que tenim més apropi? Encare jeuhen en el llit del dolor els ferits per la màquina criminal, y veureu que llegions de polícies, ab el front resplendent per las conviccions del compliment del dever, corran diligents, actius, á fer treure las banderas catalanas dels balcons de las nostres societats. Si senyors, las banderas catalanas á fora. Ja veurán si acabarán ells d'un cop ab tanta bomba! Pero'l zel del nostre excellentíssim senyor Governador Civil de la «Provincia» no acaba aquí; ell que sab ahont va, s'ha fixat ab que sortian á Barcelona uns periódichs dolents que predican amor á la Patria, en aquests temps en que aixó de la Patria es lo de menys per molta gent, y ja me'ls tens á n'aquells polícies que sense darse un punt de repòs, recorren las redaccions emplant exemplars; y cauen denuncias y processaments, ab l'objecte de satisfer els anhels de la nostra ciutat que demana el dret de viure y exigeix el segur de sa vida honrada.

Nosaltres no podém menys que aplaudir aquesta actitud interessantíssima del Excm. Sr. Governador Civil de la «Pro-

vincia» y l'aplaudim ab tot el nostre entusiasme. Homes com aquest son els que fan falta en una ciutat quèls terroristas s'han posat per barrelina. Ja veurán

com ell acaba ab aquest estat de cosas que si prosseguissin foran la vergonya de la ciutat y de las autoritats. Pero estiguem tranquil·s: la policia no descansa

Ho poden dir plà béis nostres companys «Progrés», «Cu-cut!», «La Veu de Catalunya», «El Poble Català» y LA TRALLA.

Tots han sigut denunciats en el transcurs de vuit dies. Això encara no s'havia vist mai á Barcelona y es per això que veyem apuntar á l'horitzó una era de regeneració veritat.

Per rara excepció aquest senyor Governador comensa á complir el seu programa sintetisat ab els mots de «Patria y Monarquia».

Nosaltres no podém menys que felicitarlo y aplaudirlo, perque tenim la convicció de que ab homes aixís se va lluny, molt lluny, tan lluny, que per molt serà que algun dia Catalunya no's perdi de vista.

El número cent de «La Tralla»

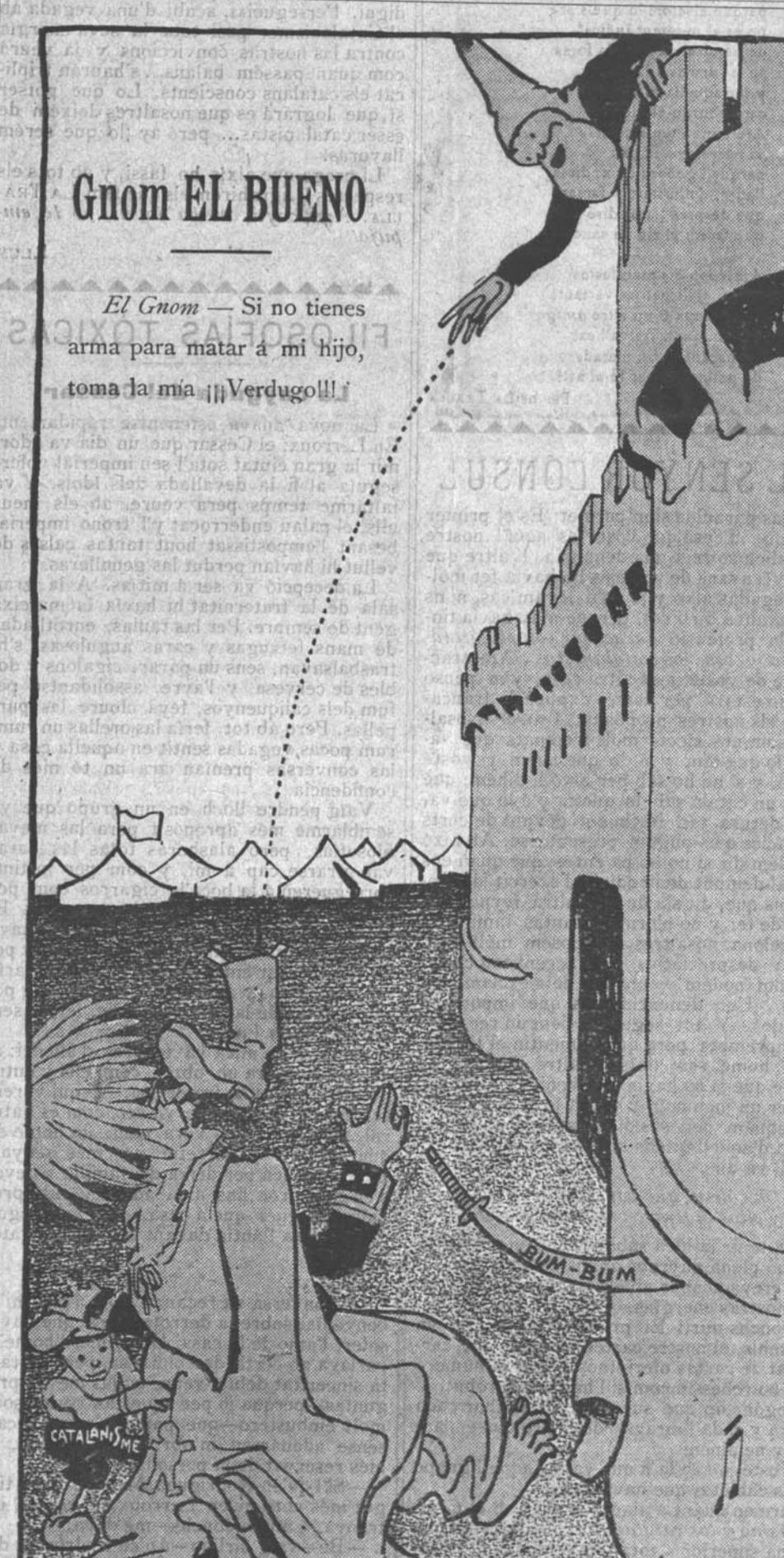
Ja hem arribat al cent, á n'aquest número honrosíssim que enclou tantas glòries pera la nostra Patria, y'ns recorda á la vegada l'insult groller d'un Rey castellà contra'l nostre honorable Consell de Cent al disposar que aquest número servís d'anunci en els escusats de la Espanya castellana. Mala feyna va fer el rey Felip quan avuy encara, després de doscents anys, no trobariam ni un català que no recordi ab veneració aquell aplech de cent homes pertanyents á tots els brassos ó estaments, que sempre y á tot hora saberen sortir pels drets de la Terra Catalana. Potser que molts dels nostres compatrios desconequin aquell fet y tolerin y fins inscriguin per la forsa de la costum aquest número honorable en els frontis dels llocs comuns, però això, aquest desconeixement, disculpa á la vegada la acció que feta á conciencia seria continuació d'aquell afront ab que aquell Rey aborrible volgué ridiculizar la esplendenta fama del Consell barceloní.

Avuy que assenyalem ab el número memorable marge de la nostra publicació, torném al Rey execrable la bofetada, copliant els primers versos del himne que la valenta ploma d'en Francesch Matheu ha dedicat á Felip V de mala memòria:

Rey y lladre quinze voltas,
tú que bregas sol-y-ver
flestomant sota las voltas
socarradas del infern,
vuy cantarte las absolutas
ab un himne d'odi etern.

Companys beguemhi
tot maleint
á la memòria
de Felip quint.

Ja hem arribat als cent números de LA TRALLA, y podém afirmar que estém contents tots els que la fem, de la feyna que hem feta, això sense deixar de veure la que ens manca fer, que no es poca. No hem complert, donchs, la nostra missió, però no aném pas desorientats pera arribar á complirla. Girém els ulls enrera y analisém lo que hem fet: hem vist que hem trevallat ab té y entusiasme pera anar de dret á deixondir conciencies. Girém la mirada avant y veyém al davant nostre tota una llegió de dormits, més que de dolents, y'ns trobém animats á predicarlos un dia derrera l'altre

fins que obrin els ulls à la Rahó y à la Veritat que es la llum suprema.

Hem complert com calia durant nostre camí? No ho sabém, si be podém afirmar que tenim la conciencia tranquila, encare que'l nostre esperit no estigui satisfet del tot. Hem predicat els nostres ideals ab llealat y franquesa. Pera atraure als homes cap à la Rahó no hem usat de cap medi reprobable. Sabém ben be del cert que avuy gran part del poble seria ab nosaltres si ab menys conciencia haguessim fet lo que han fet tants d'altres que per vergonya de la terra catalana escriuen periódichs pera'ls obrers y no consultan al escriure la seva conciencia. No hem donat *carn al llop*, però no'n hem estat de defensar els drets del poble, llealment, sense pors ni eufemismes. Més amichs de feynear que de parlotejar, no'n hem quedat pas à casa quan ha calgut sortir. Indignats y ferits en el fons del nostre cor honrat al veure las campanyas dels mals pastors, que sense gota de conciencia engrescan als honrats fills de la nostra terra pera esquilarlos i's pochs diners que guanyan, hem anat a retar a pública controversia als Juny y als Lerroux, als Salmeron y à tots els que ab més dalit pera calamniar que ab honradesa pera discutir, han trobat en el nostre poble un *modus vivendi* que'ls hi assegura la vida burgesa que portan. Convencuts ademés de que si be la causa immediata de la desorientació del poble obrer radica en aquellas campanyas governamentals disfressadas de republicanes, las causas fonamentals venen de lluny y's troban ben assentadas en setials guardats per tota la forsa dels exèrcits y de la constitució, hem tirat à la vegada contra d'elles, sense temer la acció dita de la justicia, y aguantant ab fermesa y serenitat las repressalias y'ls empresonaments de volguts companys nostres.

Ne fem retret d'això? ¿Ens alabém potser d'haver complert ab nostres devers de catalans? Oh no. La satisfacció d'haver arribat ahont som es lo que'n fa parlar y no altra cosa. Perque recordant això ve tot seguit à nosaltres el recort estimat de la cooperació entusiasta que à totes horas hem rebut del poble que'n llegeix. May ens havém trobat sols, ni en las contrarietats ni en las alegrías. Sempre y à tot hora's los homes de bona voluntat han estat ab nosaltres. Recordém sinó las denuncias, multas y empresonaments que han vingut y sempre las satisfaccions sobrepujan à las contrarietats. Si no estés ab nosaltres el convinciment y la possessió dels nostres devers envers la Patria y la humanitat catalana, això sols, aquestas probas de bona germanor, nos donarian coratge pera prosseguir nostre camí. Veieu, donchs, are si poguen afegeir à n'aquests encoratjaments la conciencia de las nostres obligacions, veieu si en tindrém de dalit pera continuar la nostra tasca.

GNOM

DOS MANIFESTOS

Avans de l'elecció

Ciutadans, ha arribat l' hora de que corri molta sang, y que's fassí una matanza tant espantosa y tant gran, que ab dugas ó tres setmanas ó un més à tot estirar, no quedí à n'aquesta Espanya corcada de baix à dalt, un frare per medicina ni un burgès, ni un capellà: això ha de sé un matadero terrible, gros, colossal.

Tota aquesta gent inútil que desgoverna l'Estat, nos xucla l'última gota del sucre de nostre treball. No coneixen la conciencia, no's cuydan d'administrar, no pensan mai ab nosaltres, ni volen donar cap pas en favor de la justicia y en profit dels ciutadans. Això obrers, em dona pena, sou carn de la meua carn, y això fa que jo'm sulfuri al comprender que sou blanch d'aquest munt de canallades que fabrican els de dalt. ¡Oh si! convé l'extermini, ens fa falta rius de sang y garrafes de petroli qu'en un dia, en un instant, fassin cendrà la llopadà burgo-carca-clerical. Y aquesta obra redemptora, aquesta empresa tant gran l'únich que pot realisarla, l'únich que pot durla à cap,

es el que are li reclama al poble republicà la forsa dels seus sufragis que l'han de fer diputat. Jo portaré la justicia, jo portaré l'igualtat, jo portaré la cultura, jo portaré la moral, jo portaré'l... matadero, jo portaré'l riu de sang qu'es necessari à l'Espanya corcada de baix à dalt!

Després de l'elecció

Ciutadans: ja tinch una acta, poble guapo, poble honrat, desde avuy estéu de festa y podéu cridar ben alt que teniu qui os representa, que teniu qui vetllará per els vostres interessos ab fermesa y dignitat. Ja veurán quina campanya y quins discursos més llargs, jo atacré à n'els ministres, perseguire als diputats, jo posaré à la vergonya à la política actual, y faré molts més coses, allí diré net y clà que això de la monarquia es un règim caducat, y que convé que's retiri per deixarnos lliure'l pas, perque electors lo que's are no es el moment indicat de pendre això per la forsa ab las armas à la mà, y fer aquella matanza carca-burgo-clerical. Are convé tenir calma, es necessaria la pau perque'l govern deixi dirse lladre, embuster y farsant que desprix jja os dire'l dia que faré el riu de sanch!

Això son els manifestos qu'en molt petites variants en Lerroux ó un altre amigo llençan quan arriva'l cas preparantse jun matadero de pollastres per fé al ast!

PEP DE LA TRALLA

AL SENYOR CÓNSUL

Duas paraules si'm permet: Es el primer cop que d'ensà que vosté es aquí'l nostre periódich sofreix una denuncia. L'altre que hi havia avans de vosté ns ho havia fet moltes vegades això y ja no'n feiam cas, ni'n dignavam à dirli res, perque may havia tingut la pretensió de acabar con el Catalanism y con los catalanistas. Are tractantse de vosté ja es altra cosa, y'm penso que no estarà per demés explicarli francament els nostres propòsits. A saber: Nosaltres som uns xicots molt trempats que sabém lo que fem y à lo que aném y vosté sabrá, y si no ho sab per això li dihém, que quan un català sab lo que fa y à lo que va, no's detura tan facilment devant de certs obstacles que puguin presentarse. Ab això li volém dir si no ho ha entés, que quan ens cau al demunt de la edició l'exèrcit de polissons que, dit sia de pas, altra feyna haurian de fer y no plorarian tantas famílies à Barcelona, nosaltres ens posém molt graves y despreciatis, y ab accent tan castellà com podém, veurà que tots exclamém à chor "Una denuncia más que importa al mundo!" Y tot seguit envíem un recado à la impremta pera que aumentin el tiratje.

Sí, home, som aixís. L'altre d'avans de vosté que ja'nсs havia vist venir, va probar de fer un joch nou, y veurà lo que feya. Li expliquém per si's digna utilzar el pensament d'aquell infelís antecessor.

Ell va dir:

Oh cónsul que vas denunciando y ellos el tiraje van aumentando.

Y va tenir la idea sublim d'incautarse de la edició plena gayrebé avans de sortir, ab lo que creya acabar ab els nostres diners y ab las nostres energias.

Donchs miri: El primer cop que això va succeir, el nostre carter va venir tot carregat de cartas oferintnos pagar el número que no rebessin com si l'haguessin rebut. Y el segon cop que succechia, va arribar cada lletra y cada lliuransa del Giro que encare avuy ne diném.

Vosté ja sab la fi que va fer aquell guapo y las rabieta que havia pres.

Are en quant à això d'acabar ab el Catalanism y los catalanistas, li augurém una feyna superior à tota forsa humana. Ja sabém que vosté està enfadat de debò y que

farà grans coses pera aixafar la hidra, però creguins à nosaltres, el Catalanisme es una cosa que per tot se posa, y allí ahont menos un se pensa n'hi ha un *antro*. No més li diré que fins en el Govern civil n'hi han de catalanistas. Y ja no parlo del Jutjat que n'hi ha un bell planter, ni de Correus, ni de... però que estich dihent sant cristià, si lo difícil es trobar ahont no n'hi han!

Ha fet tart. La malura ja es molt extesa perque un home sol pugui tallarli'l camí.

Vosté podrà ser tan enèrgich com vulgui, però aquí som d'una manera que ja no ens fa por res. ¡No veu que'n passém tantas y de tan crespas! Els homes que com nosaltres sentim l'esclat d'una bomba y de un'altra y d'un'altra, fins à tantas *com vos-te vulgi*, y'ns quedem tan serens ab els ulls clavats en la bandera catalana, vegi vosté si'n fará por el buf d'uns llabis més o menys *generals*.

Creguins, no s'amohini ni s'encaparri que no'n treurá res. Un carbassó ns va agafar un company y desde que ha estat à la presó... el sentís!

Dispensi la franquesa ab que li parlém, però pensi que més val això que no pas lo que fan molts d'altres que venen à protestar devant de vosté de que esclatí bombas y després ells fan tot lo que poden pera que hi torném à ser à no trigar gayre.

En resum; nosaltres liberals, democràtiques, aymants de la llibertat colectiva y individual, no tenim cap inconvenient en deixarli fer à vosté lo que la seva voluntat li digui. Persegueixi, acabi d'una vegada ab el Catalanisme; posi tota la seva energia contra las nostres conviccions y ja veurà com quan passém balans... s'haurán tripliquat els catalans conscientis. Lo que potser si que logrará es que nosaltres deixém de esser catalanistas... però ay lo que serém llavoras!

Li prega que així ho fassi, y ab tots els respectes li agrahiré els que tem LA TRALLA. Apa, cuyti, arriba joven, yo le empujo!

LLUM

FILOSOFÍAS TÓXICAS

La cayguda del Céssar

La nova anava estenentse rápidament. En Lerroux, el Céssar que un dia va admirar la gran ciutat sota'l seu imperial voler, seguia al fi la devallada dels ídols. Y va faltar temps pera veure, ab els meus ulls, el palau enderrocat y'l trono imperial besant l'empostissat hont tantas calsas de vellut hi havian perdut las genolleras.

La decepció va ser à mitjas. A la gran sala de la fraternitat hi havia la mateixa gent de sempre. Per las taulas, enrotlladas de mans feixugas y caras angulosas, s'hi trasbalsavan, sens un parar, cigalons y dobles de cervesa, y l'aire, assolidantse pel fum dels caliquenyos, feya cloure las parrellas. Pero ab tot, feria las orellas un rumrum pocas vegadas sentit en aquella casa y las conversas prenian ara un tó més de confidencial.

Vaig pendre lloch en un grup que va semblarme més aproposit pera las meves filosofías, pero alashoras totas las caras van girar cap à mi, y com per instant, corregueren à la boca'l cigarros com per excusar el trencament de la conversa. El mosso va preguntarme que volia. Estava temptat de demanar petroli ó salfumant però vaig pensar entre mi que potser ne faria un gra massa, y ab tota la veu que vaig pugur recullir de la calaixera vaig ferme servir un got de Valls.

De mica en mica va fondres el silenci: al cap y à la fi era un obrer com ells y entre nosaltres aviat se fraternisa. Ab qui varem ser amichs desseguida va ser, com es natural, ab el que seya vora meu: un home de quarant'anys y carreter per més senyans. Era republicà per deixar de familia y devot d'en Salmerón fins à la adoració—després vaig sapiguer que à casa, cremava seguidament una llàntia davant del seu retrato.

* *

La conversa va recaure, com à n'a mi'm convenia, sobre la derrota moral que havia sofert l'amo de la casa. De primer l'home'm parlava ab certa desconfiança, pero ab tanta sinceritat debia veure en las meves preguntes—perque jo per aquestas coses soch molt embuster—que paulatinament y casi sense adonársen m'obri'l cor politich, el més reservat de la persona.

Si'l qu'en Rodriguez Mendez hagi tingut més vots qu'en Lerroux, à vos os espanya, à mi no donchs—me deya.

Be—vaig dirli jo—à n'en Rodriguez d'allors, deixemlo estar; perqué al últim vos y

jo sols el coneixém d'haver sigut rector de la Universitat, y perdonada us siga l'expresió clerical qu'acabo de pronunciar. Pero'l que el nom d'en Lerroux hagi sigut borrat d'un miler de candidatures, es cosa que fa ensumar y obrir la vista. Jo pel partit tot, això sempre, pero'l dia que algú tingui pretensions de fregirmela al clatell, ja cal que corri perque no tindrà temps per desassuharse.

L'home va contemplarme sense dir res una bona estona, y al últim com fruyt d'un determini va dirme casi à cau d'orella:

—¿Qué'n penseu vos d'aquest home?

Aquesta pregunta va sorprendrem perque no'm creya trobar un *compañero* de tanta vivió. Vaig duitar una mica, pero refentme casi al acte, vaig contestarli serenament:

—Un dia me l'he cregut de cor, pero avuy... francament, hi ha cosas que un las veu y ha de mossegarse'l llabis...

—Sortim—va ser la seva resposta. Y varem sortir.

Mireu—va comensar, —jo vos parlo ab tota franquesa perque sembla un home de be y que un pot descansarhi ab confiança. Jo de republicà ne soch més que qualsevol, y d'això puch donarne proves. Jo puch tenir poca instrucció y no gayre món, pero per sort tinch un criteri una mica reposat y se coneix si algú vol carregarne'l gep. En Lerroux, jo os ho dich, es un farsant. Sinò que un aquestas cosas no las pot dir massa alt pera no donar greix al enemic, y val més la honra de la Unió que la de tots aquets vividores que s'hi aixoplugan. Per això aquesta vegada he comensat à saldarli'l actes, lo que hem fet molts y que haviam d'haver fet tots: *Jo no l'he votat*.

El cor se'm va remoure de satisfacció, pero en aquells moments no era cosa de donarho à coneixer. Vaig creure prudent tançar la conversa pera no donar lloch à insinuacions comprometedores. Era un dels desenganyats; el seu dintre comensava à rebel·lise y era mal hora pera aturar la bullida. Més endavant fora bona terra pera sembrar llevor de vida. Per això al despidirnos y mentres encaixavam efusivament com a preludi d'una franca amistat, vaig dirme entre mi: *Vet' aquí un que serà per Catalunya*.

Ja la veus la teva obra joh Céssar desenyit! ¡Contempla'l teu remat com se't destria! El teu esplendor va apagantse com un sol que's pon, y'l ceptre ab que vergassejava la esquena dels teus creyents, dia ha de venir que s'asseyanà ab sombras morades a las teves carns. Avuy son *deu mil* que no han votat la candidatura de la *Unió* y un miler que, no poguentsen desfer de prompte, han borrat el teu nom com a signe de descrédit de la mateixa. ¡Demà qui sab quants serán!

Pobre Lerroux! El teu imperi va ensorrantse al pes de la ambició. Ja ets diputat. Ja ets director d'un diari. Ja tens torra. Ets batxiller. Vas vestit de *persona*. Y tot a costa de qué? No'n tens prou encara? Vols ensajar la igualtat acaparant els diners del poble? Creume à mi y tanca de cop, que ja en tens prou pera viure ab tranquilitat. Un punt pot fer perdreto tot. Y ay d'alashoras! ¡Quina venjansa no serà la de las víctimas de las funestas vagas, obra capdal de la teva popularitat!

Qui serà'l *Brutus* que acabi de rematar-te?

REDENA

ARGUMENTACIONS

Als obrers nacionalistes

La Pàtria universal

Vos haureu trobat molts cops que l's obrers que no estan ab nosaltres vos diuen: "El nacionalisme es exclusivista, perque no més vol llibertat pera Catalunya. La Patria Universal es lo més avansat que hi pot haver."

Quan vos diguin això contesteu:

Primer. El Nacionalisme es universalista perque tendeix à proclamar la existència dels núcleus naturals de tot el món.

Segon. El Nacionalisme Català es exclussiu de Catalunya com el Nacionalisme finlandès, polac, bretó, bohem, irlandès, etz., etz. ha d'esser exclussiu de las diverses nacionalitats. El conjunt d'aquests pensars es l'armonia universal.

Tercer. El Nacionalisme es l'únich camí pera estableir la anomeda Pàtria universal, perque posseïdades las nacionalitats dels seus propis drets y devers, la germanor universal serà un fet, ja que cada una, gaudint llibertat y governantse segons sas necessitats, no desitjarán l'imperi ni la conquesta, que son principis retrògats.

Quart. El Nacionalisme es més avansat que l'ideal utòpic de la Pàtria Universal, perquè la Pàtria Universal s'oposa als principis establerts per la Naturalesa puig la Naturalesa es diferenciadora y estableix diversitats innegables. L'home que vulgui oposar-se al gran curs de la Naturalesa es un somniador y un endarrerit. Tots els grans pensadors parteixen de sa sobirania pera formar els seus judicis.

La llengua catalana

També hauréu sentit dir que es un inconvenient l'ús de llengües distintas y que caldría la proclamació d'una llengua universal.

Això 's contesta ab l'apartat quart anterior perque així com la Naturalesa estableix diversitat de caràcters, costums, temperaturas, vegetació, etz., estableix també diferenciació de llengües á fi de que'l parlar dels humans estigui en armonia ab aquells altres extrems. Pero ademés, cal assenyalar qu'el nacionalisme que te per un de sos fonaments la instrucció dels pobles, á fi de que'l progrés sia un fet y així la humanitat avensi constantment, concep'tua de poca importancia els inconvenients de no entendrens ab els diversos pobles de llengua extranya. Els homes al formar en las societats constituidas de conformitat ab els principis nacionalistes no desconeixerán els idiomas que'l suguin esser útils pera's diferents rams á que's dediquin. Avuy ab tot y que la instrucció no es un fet en l'Estat á que pertanyém, á ningú que li convingui, li serà còstos entenders ab francesos, inglesos y fins y tot ab xinos, puig es probat qu'el comers català no troba obstacle en mercadejar ab tots els pobles del món.

Ademés els que tot esperant la vinguda de la llengua universal s'oposan al us dels propis idiomas, ja poden cloure els llabis y resignarse a fer de mut tota la vida.

En conclusió tenim exemples incontestables de que no es per la llengua que'l s'entenen. May las posessions americanas que Espanya explotava, se varen puguer entendre ab ella, y això que parlavan castellà. Aquells pobles avuy constituhits en nacions independentes no han progressat y viscut vida moderna fins que obegin a n' aquelles lleys liberalíssimas de la Naturalesa s'han constituit d'acort ab ella.

Y prou per avuy.

Si estich d'humor, més endavant anire publicant argumentacions fàcils, á si de que 'ls propagadors del Nacionalisme ne prenquin base pera defensarse dels atacs sense fonament que'l s'ignorants dirigeixen al ideal més progressiu y més modern que existeix, que no es altre que'l Nacionalisme.

FOLYTOR

La entrevista ab en Salmeron

Hens aquí en resum la entrevista ab l'indiscutible è ilustre:

— ¿Vienen ustedes en representación de alguna entidad?

— Si señor: de la sociedad nacionalista "Progrés", del periódico del propio nombre y condición y de LA TRALLA, periódico nacionalista como el anterior.

— ¿Y qué se les ofrece?

— Se lo diremos en pocas palabras: son infinitas las veces que deseamos de poner la verdad de manifiesto ante el pueblo hemos retado a controversia pública á los señores Junoy y Leroux, sin haber logrado convertir en realidad nuestro deseo. Si acudimos á ellos fué por ser los más caracterizados republicanos de Barcelona. No habiendo logrado nada de ellos, y deseando que en caso de haber controversia nuestro adversario tuviera significación, y opinando que por encima de ellos sólo usted la tiene, venimos á invitarle á una controversia sobre nacionalismo, con el bien entendido que si V. acepta debe verificarse la controversia después de las elecciones, pues no queremos se nos pueda creer que nos guien fines electorales.

— Con sumo gusto aceptaría: pero no sacariamos nada de ello, puesto que ya todo el mundo sabe á qué atenerse respecto al nacionalismo.

— No, Sr. Salmerón: se discute y mucho de nacionalismo en Barcelona y opinamos que si todo el mundo supiera á qué atenerse no se discutiría.

— No les negaré que haya quien discuta todavía, pero esos serán los menos. Ustedes mismos pueden convencerse de que el nacionalismo no tiene razón de ser. La Historia nos lo dice claramente al poner de manifiesto la tendencia que la Humanidad tiene hacia las grandes agrupaciones de pueblos.

— Ciento que la Historia nos habla de

desdeñar molt de que sia la contundencia que el

L'onze de Setembre

La bandera de la Unió Catalanista onejant en el balcó del domicili de la Junta Permanent.

(Inst. Llorens)

La estatua d'En Rafel de Casanova atapahida de coronas, flors, llores, etc., ofrena de les associacions nacionalistes.

(Inst. Llorens)

grandes agrupaciones de pueblos; pero si jese V. en que esas agrupaciones no han sido permanentes. Roma, el mismo Estado Español, la agrupación que llevaron a cabo los árabes, etc., etc., se derrumbaron.

— Nada quiere decir eso, puesto que si la tendencia á agruparse no fué firme en los Estados que me citan, en cambio la conservó la Humanidad y lo demuestran los Estados que han ido formándose después.

— Sí; pero también se han disuelto y lo atribuimos á que no siendo obra de la voluntad de los pueblos éstos se resisten y más o menos tarde se emancipan. No es que nosotros seamos contrarios á que se junten los pueblos, pero debe de hacerse esto en virtud de la voluntad de cada uno de los que deben entrar en la agrupación ya que...

— Van ustedes á hablar de pacto. ¿No es eso?

— Si señor.

— Son sueños, créanme ustedes. La Humanidad no tiene tendencia hacia el pacto.

— No puede ser, Sr. Salmerón, porque de ser así la palabra solidaridad sería un mito y los hombres se verían obligados á luchar siempre entre sí.

— Pero esto es la vida, señores. Solo Pi y Margall podía defender el pacto porque vivía fuera de la realidad.

— De manera que V. es partidario de los grandes Estados pero no del pacto.

— Claro!

— Entonces V., Sr. Salmerón, debería estar muy satisfecho y celebraría con grandes muestras de júbilo el día en que los Estados Unidos, por ejemplo, se apoderasen del Estado Español. Se habría efectuado una agrupación grande y sin pacto.

— ¡Claro!

— Entonces V., Sr. Salmerón, debería estar muy satisfecho y celebraría con grandes muestras de júbilo el día en que los Estados Unidos, por ejemplo, se apoderasen del Estado Español. Se habría efectuado una agrupación grande y sin pacto.

— ¡Claro!

Y En Salmerón, el sabi Salmerón, va querer badant, y veient que las cosas no anavan ben dadas va intentar feros un discurs dels seus y vinga parlar d'antropología y de filología y dir que'l Dr. Robert no'n sabia ni las becerolas de la antropología y vinga parlar de mil cosas més que nosaltres li anavam contestant. De tant en tant l'home'n plantava y's posava á parlar ab altres Srs. que per allá hi havia y després de deu ó quinze minuts tornava cap á nosaltres pera repetir lo meteix al cap de poca estona. Això va ferho tres ó quatre vegadas. Deu fer fi això.

Y per fi veient que la entrevista no s'acabarà mai li varem haver de dir que nosaltres voliam sapiguer si volia acceptar ó no la controversia. La resposta fou que pera després de las eleccions no podia ser perque estaria molt ocupat. Li varem proposar per avans del dia 10 y tampoch podia perque també tenia ocupació. Li proposém ferho per escrit donchs així no cal destorbarse de las ocupacions habituals y tampoch. Veyentse acorralat digué que la controversia hauria de tenir un carácter molt científich y per altre cantó hi havia segons ell el perill de que'l públic s'esvalotés. Li varem dir si volia discutir al Ateneu, científicament, si així ho creya necessari, comprometentnos á trobarli un adversari de talla si tan científich habia de ser el tema y si'n creya incapassos de discutirlo y... que nones.

En quant á lo del públich li proposarem, pera evitar que hi hagués desordres, discutir en conversació particular presenciada per uns quants periodistas y... res.

Y convensuts de que no'n treuríam res absolutament res, li donarem en Gibert, en Llamusi y jo la nostra adressa pera que avisí quan vulgi.

Y are podeu continuar badant els que segueixen al constant enemic d'en Pi y Margall.

JOAN LLORENS
(Del Centre «Catalunya»)

La bandera catalana

El Governador las ha empresas contra la nostra honrada y gloria bandera á fi d' acabar ab el catalanisme.

No hi calen gayres comentaris perque es una cosa molt natural, recordant la taleya que en aquests països se té ab això del arrimage de banderas.

Pero nosaltres som tossuts com un aragonés. El dia 11 de Setembre varen fer arriar totes las banderas catalanes que las societats catalanistas havian collocat en llurs balcons en commemoració de la data del 1714. Donchs al cap de vuyt días ó sis'l dimars passat, va sortir el sol y lo primer que va iluminar varen ser las banderas de la terra en els mateixos balcons d'ahont havian sigut retirades vuyt días avans.

La policia no'n molestá y tots contents. Sens dubte el Governador debia pensar que l'acort de las societats catalanistas portava cúa. V potser no s'equivocava. (1)

Naturalment que devant d'aquesta animadversió que las autoritats espanyolas tenen á las coses de la nostra terra, els nostres cors glateixen d'indignació y segons els temperaments podría donarse'l cas de que algun cop esclatés un conflicte com ja anava á passar en el Foment Autonomista Català. Pero de totes maneres es el nostre parer que quan vinguin aquestas etzegalladas, no'n hi enfadem massa puig sempre hem de sentir més predilecció pels Governadors que 'ns mirin de mal ull que no pas pels que'n donguin per la banda. Convé que'l poble vegi prácticament lo que'l prediquem á tots.

(1) Ja compost aquest article, succeí que entredas las societats catalanistas de que si s'havien deixat posar las banderas el dimars, fou perque no se'n varen adonar els encarregats de treure's l'acort d'issarlas de nou durant tot el dimecres.

Tots las societats unànimament varen posar sus banderas al balcó y doná la coincidència de que en cap dels locals la policia hi trobà un ànima viventa. No sabem perque las iras varen caure al demunt de la valenta Associació «Aplech Catalanista». La policia empenyada en arriar aquella bandera, no's van donar punt de repos y desde las 8 del matí á las 2 de la tarda durá la comèdia en la que hi interviu la policia y un manyà poch trassut que no sapiévan epanyar la porta vejente obligats els guerrers á posar una escala de peu per la que puja nostre amich en Roig y Pruna qui no volent que les mans policiacas toquessin la nostra honrada bandera ell mateix la tragé tot donant un Visca á Catalunya que fou contestat ab fervent entusiasme per la gran gentada que omplia'l carrer de la Portaferrisa contemplant l'espectacle. No entrém en més detalls perque á l' hora d'escriure aquesta ratllas estén á punt d'entrar en màquina. Per altra part, per la premissa diaria ja s'haurán pogut enterar dels hermosos incidents que motivá'l desplant autoritari.

N. DE LA R.

hora. Convé que'l catalans mansos que no volen ajudarnos perque diuen que ells no hi están ab això del odi á Castella, s'adonguin d'ahont vè aquest odi. Convé que'l que encare son tan bona gent que's creuen las mentidas que'l s'hi varen ensenyar quan anaven á estudi, s'adonguin de la gran distància que'n separa. Y això si ho prediquem nosaltres no'n creurán, mentres que si's ho prova y demostra una autoritat, ja no es tan fácil que ho deixin de creure. Caldrà que's fassi com ab Sant Tomás, que contan que no volgué creure ab la resurrecció de Jesús fins que endinzà sos dits a la llaga. Solament que aquí caldrà més: que'l s'endinzin en llagües propias.

Y això hauréu d'agrahirho al senyor Governador.

P. A.

"El Catalanismo es pecado"

Això ho afirmava una proclama firmada pels carlins, qu'ha circulat ab profusió pel Districte de Vich, a fi de proporcionar vots al contrincant d'en Rusiñol, el caciquista Huelin.

Es lo que'n faltava veure: que'l s'ubdits d'en Carlos Xapa enganxessin la religió al carro del caciquisme cunero d'un foraster, pera ajudarlo a atropellar els drets del poble.

La afirmació de qu'el Catalanisme es peccat me ha fet molta gracia. ¿Que entindrán aquesta gent per pecat?

Els, qu'han fet continuament escarni dels manaments de la Lley de Deu, fusellant presoners, com a Olot, incendiант y saqueixant vilas, com a Igualada y tantas altres poblacions, ara s'atreveixen a calificar com a tal un moviment que sols predica tolerància y germanor: dos ideals qu'ells may han sentit ni practicat.

Es que la sang, que traidorament molts vegades vessaren quant las passades guerres civils, ho fou en cumpliment d'un precepte de Deu? Tal vegada contestaran que ho fou en defensa del vostre R. pera fer valer sos pretinguts drets al trono d'Espanya. Pero nosaltres vos contestaré que no's pot sostener, en sana llògica, que una corona valgu tant com la vida d'un sol home.

Si vosaltres fossiu, com vos proclameu á totas horas, verdaders defensors de la Religió, haurieu de reconeixer que vostre comportament quant las passades guerras civils si que fou pecaminós; no el catalanisme que com moviment nacionalista no pot ser peccat ni deixar de serne, perque es complementament independent de la Religió y aquesta no te de ficarshi per res.

Y consti que això no soch jo qui ho diu: va dirho el Papa Urbà VIII, quant ab motiu de la agitació iniciada a Catalunya en temps de Pau Claris, el Compte Duch d'Olivars, favorit y secretari d'en Felip IV, va demanar al nunci de Madrid que procurés que'l Papa prohibís á n'en Claris, que era canonge, que trevallés pera la defensa dels drets de Catalunya; y el Papa va contestar, que res hi podia fer, per tractarse d'una qüestió completamente estranya á la religió. Ja ho veieu, donchs, carlins de Vich, si heu ficat els peus á la gallada. Vos proclameu defensors de la Religió, que proclama la infalibilitat del Papa, y el voleu desmentir. Ves á quin extrem vos ha portat l'afany de tenir vostra comarca dominada per un vergonyós caciquisme incompatible ab la dignitat dels pobles.

¿Y tot per qué? Donchs senzillament perque aspirant l'Huelin, aquest florongo que en forma de diputat cunero li ha sortit a Vich, havia promés á n'en Rocafuera el nombrament d'alcalde; y es lo qu'ell deuria dir: l'Huelin em fará alcalde, donchs doném ordre á ne's s'ubdits que votin á l'Huelin; y perque em creguin millor els diré que es peccat el ser catalanista. Basta que jo ho digui ells ho creurán y el que no ho cregui que vagi á Venecia a preguntarho al R. y Viva la barra!

D'avuy endavant no vos proclameu més defensors de la Religió, perque si podiáu ne faríau tiretas pera agarrotar a Catalunya encare més de lo qu'està.

Y fins fareu be de ni menys dirvos vigatans, ja que aquest nom fou el qu'usaren vostres avis quant lluytavan y morian en defensa de la llibertat de Catalunya, de la qual ara vos proclameu aceríms enemics.

MARCEL RIU

Rectificació en justicia

La setmana passada publicavam un article ab el titol de *Pornografia electoral*, en el que's feyan certas afirmacions que resultaven sumament desprestigiosas per D. En-

rich Palma, republicà, director d'un col·legi de noys del carrer Ample, y fins s'escapava algun insult que no mereix aquest senyor.

El motiu que'n induí a publicar aquest article fou degut a unes explicacions que'n varen donar uns repartidors de candidatures republicanes que no estaven contents de la paga que se'l hi va donar.

El dimarts se presentaren a la nostra redacció l'aludit Sr. Palma y un seu company, els quals entrevistats ab nosaltres nos mostren comprobants y documents justificadors de la veritat. El Sr. Palma y son acompañant se presentaren en correctíssima forma ab tot y's violents atacs que mal informats li dirigiam, y de la entrevista poguerem treure en clar que'l repartidor que'n denunciaren aquell fet no estaven en lo cert al afirmar que dit Sr. Palma havia faltat al compromís, puig el compromís queda demostrat que no hi era.

Retirém, donchs, tot lo que hagi pogut molestar y devenir en desprestigi del senyor Palma, y consti que ho fem únicament en honor de la veritat y de la justicia, sense obeir a instigació de cap mena, puig l'interessat se limita a fer constar sa absoluta ignoscència, suplicant que donguessim compte de la veritat dels fets.

Nos mnnifestal Sr. Palma que li havian dit que no voldriam rebrel, y ell ja va veure que sense ni tan sols coneixel, tot just sollicità la entrevista se li donaren horas y llochs pera que escaixi.

De paraula ja li varem manifestar que mai hem negat la entrada a ningú. Y avuy hem de dirli que la seva actitud nos complagué moltíssim y que'l sol fet de que vingués en defensa y reivindicació del seu bon nom, aixó sol prova que se l'estima, lo que voi dir que's tracta d'una persona decenta y digna.

No ho podém afirmar així mateix dels Lerroux, Junoy, Roca, Corominas, Navarro y de tots els que LA TRALLA ha fuetegat. Se veu que a n'aquests tant se'l hi endona del seu bon nom, ó be es que no poden presentar els comptes clars com el senyor Palma. Creyém aixó derrer.

DIPUTAT NÚM. 4

CASTANYAS RURALS

BROSSA DE VALLS

M'hi fet un panchol de resir al leyer un paperot que escribe el coben per difender a D. Gonz...zalo.

Já li diré en català:

En un article que porta per epígrafe «Las escuelas de Artes y Oficios» (assil polítich) després de dirnos que's que fan de professors son los más sabios de Valls, ens vol fer creure que dita casa paternal es una millora per la població perquèls obrers poden ilustrarse. Veyám.

Quan van obrir las escolas s'hivan inscriure prop de 300 alumnes desitjosos d'instruirse. L'any passat ja no n'hi van compareixer més que 50, y ara es ben cert que no arribaran a una dotzena los que no vulguen perdre'l temps. ¿Per qué?

Els pares d'alguns alumnes que han tret els noys de las escolas y alumnes que's negan a assistirhi, diuen que de professors n'hi han 8 que no saben lo que's pescan. Els comentaris y'l concepte que tenen format els vallenços es suficient pera comprehendre la grannnn millora del poble.

Està molt bé que defensin las 18.000 pesetas que cobran del centralisme, però aixó de tractarnos de ruchs no pot esser. Palau, que no viu en Valls, també cobra de la escola. Aquest sí que s'hi troba millor.

El senyor Beski-Beski ha sigut víctima d'una gran estafada. L'home va venir de los Madriles en pretensions de ser diputat y li han donat una seba més grossa que la barra del fraterno Oller.

Pere Pega, Capsigrany, Nasot, Bocoy, Parejo, Melindres y Palau li han arreglat un compte de 40.000 duros que segons diuen no sentirán la gelada del mes de Janer. ¡¡Quina barra!!

ALSA-PREM

Valls 16 Setembre 1905.

El senyor C. Costa y Costa, firmant del article «Als afrancesats» publicat en nostre número extraordinari, deu ser un senyor de la mániga ampla que no mereix el títol de col·laborador de LA TRALLA. Abusant de la nostra bona fe y del batibull que ens porta la confecció d'un número extraordinari, ens entregà com a seu propi un article que en realitat es del nostre bon amic en Joaquín Company y que fou publicat en La Renaixença el dia 11 de Setembre de 1903.

Advertim això als nostres lectors pera que may se pugui dir que es LA TRALLA la que fa passar gat per llebra. Y al senyor Costa li hem de manifestar

que quedan retirats els treballs que d'ell tenim en cartera y que may la seva firma tornarà a figurar en las nostras columnas.

Entretant podrà llegir LA TRALLA y apendre nacionalisme, puig per lo que's veu no sab lo que es, ja que obra ab tan manifesta mala fe.

* * *

Sr. Alcalde: El Sr. Gobernador es Excelencia por su categoría de Jefe superior de Administración y ser Gran Cruz.

Téngalo en cuenta en la correspondencia oficial. Aixó deya un volant enviat a tots els batles de la província pel governador de Tarragona.

Y deya un volant d'un batle dirigit al gobernador.

Excmo. Sr. Gobernador: El Sr. Alcalde de este pueblo es Magnífico Sr. por su categoría de Alcalde y ser señor.

Téngalo V. E. en cuenta en la correspondencia oficial.

* * *

Pels voltants de Targa hi ha un poble que compata ab cassino fraterno, quins socis uns volen LA TRALLA y altres la fan treure para no alterar el orden segons diuen.

Aixó parlant en plata vol dir que uns comensan á veurehi clar y que'l altres no volen que obrin els ulls.

Per tant V., senyor administrador de LA TRALLA, farà'l favor d'enviar, a comptar d'aquest número, tres exemplars setmanals al Centre fraterno d'un poble dels voltants de Targa.

* * *

L'Ajuntament d'Olot, obrant al revés de la majoria dels Ajuntaments catalans, anuncia la festa major de dit poble en castila.

Però d'una hora lluny se veya'l llautó, com se'l hi veu a n'els regidors de dit poble quan parlen castila. Tenen un ceceyo que enamora.

Però ja ho veig: es tan bonich aixó del castellá! Ay filla!

* * *

Denuncias de la setmana passada

La Veu	Dia 11
Progrés	» 11
El Poble Català	» 15
LA TRALLA	» 15

VISCA CATALUNYA!

La llista d'aquesta setmana la publicarem en el pròxim número.

* * *

La mia bandera es una cansó cursi que ja ha passat de moda; empròls vells encare la volen cantar.

Es per aixó que'l Manantiales no més vol la sua bandera.

Y nosaltres no més volém la nostra.

* * *

En Rom Giol, picapedrer, obrer auténtich, no com els que ha presentat la Fraternidad en passades eleccions, ha publicat una carta en El Diluvio defensante de las injuriosas acusacions que l'Emperador... dels obrers que badan li havia dirigit desde las columnas de La Publicidad.

Y encabat Don Lacandro se dirá amigo del obrero!

Pero es un amigo que insulta.

Y vaya uns amichs!

* * *

Aquests republicans de fira no sé com entenen l'amistat.

L'altre dia El País en un article titulat Filibusterismo protegido acusava als monárquics de que protegien als catalanistes.

Y realmente ens protegeixen... rabiosamente.

La seva protecció consisteix en denuncias, empresonamientos, multas, prohibiciones, etc. etc.

Es la mateixa protecció qu'en Lerroux dedicaria als seus subditos el dia que fos Rey de la república.

* * *

Dissapeu passat la policia se dedicá a fer registres domiciliaris... a n'els kioskos pera la venda de periódichs.

La gent que ho va veure va pensar que era pera fer indagacions pera descubrir els autors de la bomba.

Pero res d'aixó: lo que's persegüia era... nostre número de LA TRALLA, que havia sigut denunciada com a haurán vist en altre lloc d'aquest número.

Y encare dirán que la policia no serveix?

D'aquesta feta cap més bomba maymés.

* * *

La premsa caciquista está furiosa pera que'l seu homes no han pogut birlar las actas dels districtes en que han triomfat els regionalistas y fins parlan de tupinadas.

¡Quina barra!

Y El Liberal els ajuda.

Naturalment! S'ha de fer Patria y Monarquia! qu'es un lema molt mono.

* * *

Els republicans s'han deixat estafar com uns pa-pantanats la major part de las actas de diputats.

Fins en Costa s'ha tingut de quedar en terra, y es una llàstima porque are no s'atreverá a escriure aquellas cartas que li denunciavan.

Als nacionalistas no'n espancls las persecucions, pero los fraternos son molt valents, molt revolucionaris; pero quant no son diputats, ni s'atreveixen a piular ni a pendre la ploma com no siga pera cridar ¡Viva el Ejército!, insultar la bandera de Catalunya, calumniar als catalanistas y a menjarse capellans.

Aixó no es perillós y las masses s'entussiasman igual.

Son de tan bona pasta las masses.

* * *

Tenim el gust de posar en coneixement de nosaltres llegidors que ab el títol de «Col·legi Montserrat» y baix direcció de la Mestra Superior Na Maria Angela Biosca, s'ha establert en lo carrer de Santa Agna, núm. 24, pis primer, una Escola Catalana a pera senyoretas.

Molt nos plau el veure que de poch temps ensavían obrintse novas Escoles en las que fugint del rutinisme's difundeixi la instrucció en llengua catalana.

Desitjém a la Sra. Biosca un felicís èxit en la seva empresa, ab lo que contribuirà en gran manera al engrandiment de nostra Patria.

* * *

Perque's convencen els bons republicans catalans que nosaltres al atacar els elements directors del republicanisme local no's ataquem per esser republicans (per que atacariam las nostres propias conviccions) sino per esser enemichs de tot lo que significa llibertat per Catalunya, aquí va una prova que preguém s'hi fixin tots els catalans republi-

cans... Eram a la Fraternitat Republicana el dia de las eleccions a quarts de vuit de la nit quant tot d'un plegat surt un subiecte a la finestra que dona al carrer de les Corts; aixeca'l brassos ab gran alegría y diu...

Senyores: una gran victoria aunque no republicana, pero que debemos aplaudir con entusiasmo.

Ha sido derrotado el GEFE DE LOS SEPARATISTAS CATALANES señor Rusiñol, en Vich. (Ovació de la massa fraterna). Y saben qui era'l contrincant del señor Rusiñol? donchs el cunero conservador, el reaccionari monárquic señor Huelin, defensor acírrim de la inconsútil e intangible.

Pero que siga monárquic y reaccionari per els republicans lerrouxos no hi fa res, la cuestió es combatre al Catalanisme y a Catalunya. Així servixen al amo.

Republicans catalans, no la veieu clara la jugada?

* * *

El cónsul espanyol de Perpiñá ha dit que la manera d'evitar la emigració es aprenent tots el castellà perq d'aquesta manera los catalans enllach d'anar a França podrian anar cap a las altres provincias espanyolas.

Aquest senyor no deu sapiguer que si los catalans emigran es degut a la molta competència que los castellans venen a fer, obligats per la miseria que hi ha en son país, a n'els catalans.

Es realment un cónsul espanyol.

* * *

Havém vist a la farrada de Casa la Ciutat un cartell anunciant la festa major de Sallent.

El cartell està redactat com es de sentit; aixó es, en català.

Felicitem de tot cor al ajuntament de Sallent.

Per molts anys.

VIC. y ME.

Premiá de Dalt

Sr. Director de LA TRALLA: Si venen y li diuen que'l cacich ha quedat reventat ab aquestas últimas eleccions, degut a que això com fa mitj s'gle que treya majoria y are ha perdut de cinquanta vots, no s'ho cregui.

Eli quedará reventat, el dia que's posi en net, com adquirí la casa Fonda y l'òpera Castellana, ó de prop de cal Castellá.

Eli quedará reventat el dia que un bon investigador investigui els llibres d'aquest mitj s'gle de dominació caciquista, lerrouxista, barbusista.

Eli quedará reventat el dia que s'esbrini l'esbrotada de la vinya del senyor Isidro, que en lloc de ser llaurador feya de sastre.

Eli quedará reventat quan s'esbrini lo de la primera y última cooperativa.

Y per últim, la reventada grossa será el dia que los enlluernats se desenlluernin y sian com aquell xarrich y aquell sort y li demanin comptes per saber com s'ho ha fet per ferse rich sense treballar.

RECTORET

El Calendari de "La Tralla"

Ja hém comensat els treballs preliminars pera la confecció del nostre Calendari pera 1906.

Recordant encare la bona acollida que'l públic dispensá al del any passat, estém empenyats en que enguany superi a n'aquell, per tots estils.

A fi de poguer complaire als nostres col·laboradors de la ploma y del llapis, pensém donar gran preferència als treballs de fora casa a quin fi preguém a dibuixants y escriptors, mestres y aficionats, fadrins y aprenents que